Riigikohtu arvamus[1] eelnõu 1006 SE (IKS muutmine) kohta

Alaealiste kaitse suurendamine on igati tervitatav eesmärk, kuid problemaatiline on plaanitav tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 153[1] lg 2 esimene lause, mille kohaselt ei nõue ei aegu enne kahjunõude aluseks oleva kuriteo aegumist. Iseenesest on mõistetav, et kriminaalasja lahendaval kohtul võiks olla võimalus rahuldada kannatanu tsiviilhagi ka juhul, kui süüdistus esitatakse pärast seda, kui üldreegli järgi oleks nõue juba aegunud. Pakutud sõnastus on problemaatiline põhjusel, et teadaolevalt ei eelda kahju tekitaja vastu hagi esitamine riigilt (sh prokuratuurilt) ühtegi tegevust. Kannatanu võib ise pöörduda hagiga kohtusse, millisel juhul saab kostja esitada nõudele aegumise vastuväide. Kui aegumine on seotud kuriteo aegumisega, peaks tsiviilasja lahendav kohtunik võtma seisukoha selle osas, kas tegemist on kuriteoga. Kui kostja suhtes ei ole tehtud mistahes põhjusel süüdimõistvat kohtuotsust (või esitatud süüdistust), kuid hageja väitel on toime pandud kuritegu, siis peaks tsiviilkohtunik sisuliselt hindama, kas tõendatud asjaoludel on tegu kuriteoga. Kui kohus sellisel juhul tuvastab, et tegemist ei ole kuriteoga ning et nõue on aegunud, ei takista see ometi kostja hilisemat süüdimõistmist kriminaalasjas. Sama kehtib ka teistpidi - isiku õigeksmõistmine ei takista kahju tekitanud isiku vastu esitatud kahju hüvitamise nõude rahuldamist.

Riigikohtu hinnangul ei ole põhjendatud see, et tsiviilasju lahendav kohtunik peab andma hinnangu sellele, kas mingi tegevus vastab karistusseadustikus sätestatud koosseisule olukorras, kus riik ei ole väidetavale süüteole reageerinud.

Riigikohus peab jätkuvalt põhjendatuks võimalikku lahendust, mille kohaselt nõude aegumine peatub kuni kannatanu ei ole enam kohustatud isiku mõju all. Sellisel juhul on kannatanul võimalik kolme aasta jooksul pärast sellise mõju lõppu oma nõue kohtusse esitada.

[1] Riigikohtu arvamus ei väljenda Riigikohtu siduvat seisukohta. Riigikohus kujundab siduvaid seisukohti ainult kohtuasjade menetlemisel Riigikohtus.